

Aug. de libero arbitrio. li. i. Itē discerne-
re bonū a malo. de quo Augu. de ci. dei. li.
i. Item eterna preponere temporalib'. de
quo August. in vi. sue musice.

De virtute forti

Fortitudo autē est in-
tendens pferendis molestiis. Unde fm
quosdā sic aptius diffinit. For-
titudō est immobilis animi in-
ter aduersa laborū z periculorū equa susce-
ptio. Cui' q̄druplex assignat' actus vie
Un' firmare animū cōtra t'pales molesti-
as. de q̄ Augu. Ali' nō aduersi-
tatē nec mortē t'palem formidare. de quo
August. in. vi. sue musice. Ali' a sapiēter
electo nullis terrorib' nullisq; penis de-
pellit. de quo Augu. de libero arbitrio. li. i.
Alius p dilecto habēdo aduersa tolerare
de quo August. sup. Beñ. li. xij. Actus
patrie duplex est. Un' firmissime deo ad-
herere. qui ponit' p magistrū in. iij. sentē.
Alius nihil moleste pati q̄ ponit' per Au-
gusti. in. vi. sue musice.

De virtute tempe

Tempe in speciali.
Tempantia est i prauis delecta-
tionib' coercedis. Diffinit' at
sic ab Augu. in li. i. de libero ar-
bitrio. Tempantia est affectio/ coercens
appetitū ab his reb' q̄ turpiter delectant
Cui' actus assignant' in via. Subtra-
here se ab amore inferioris pulcritudis.
de quo August. in. vi. sue musice Itē coer-
cere cogitatōes prauas de quo in. iij. sen.
Itē libidinē refrenare. de quo augu. sup.
Beñ. xij. Itē refrenare cupiditates ab his
que t'paliter delectāt. de q̄ augu. de libero
arbitrio. Actus autē patrie est nullo re-
spectu noxiō delectari. de q̄ in. iij. sen. Itē
immaculatū manere. de quo augustinus
in. vi. sue musice.

De effectū dicta

Irum virtutū z an sint in patria.
Ste q̄tuor virtutes/ hoiem ad vir-
tutes theologicas hūdas/ habilitāt
Dis nihil vili' est in vita dūmodo ifor-
ment caritate. Tūc enī eq̄ merito rie sunt
vite eterne/ sicut theologice. An autē he
virtutes future sint in patria. dicit magi-
ster in li. sentē. q̄ sic fm aliquos earū act'

vt patet p singulas iuxta supra tacta:

De ordine dictarū

virtutū ad septem vicia capitalia.

Ultimo dicēdū qualit' p has se-
ptem virtutes septē vicia capi-
talia expellant. Fides enī que
mentē illuminat expellit supbiā
que cor excecatur. Spes q̄ gaudio futuroz
cor letificat/ expellit irā que pñti miseria
mentē conturbat. Charitas q̄ gaudet de
primi prosperitate/ delet inuidiā q̄ est odiū
felicitatis aliene. Fortitudo p quā in ac-
tus viriles cōsurgimus expellit acidiā p
quā desidia tabescim'. Iusticia q̄ sua vni-
cuiq; tribuit/ elimiat auariciā q̄ aliena re-
tinet z rapit. Tempantia q̄ excessum rep/
mit. expellit gulā que modū excedit. Pru-
dentia que fm augu. incorruptōem cor
ruptioni preponit/ euacuat luxuriā qua
corruptitur corpus z anima.

ExPLICIT quartus tractatus hui' libel-
li qui est de explanatōne virtutum:

Incipit tractatus

quintus de septē petitiōib' contentis in
oratōne dōminica z earum expositōne.

Tractatū de

Useptē petitiōib' q̄ in ora-
tione dñica cōtinent' aliq̄
fm or dñicē hui' libelli po-
nūt. scz imediate post tra-
ctatū de articulis fidei. z ante tractatū de
decem pceptis legis. Dic vero q̄nto loco
poni placuit. s. inter tractatū de septē vir-
tutib'. z tractatū de septē donis spūs san-
cti. ea scz consideratōe q̄ in ipsis septē pe-
titiōib' sic in ipsa oratōne dñica cōtētis
effectualiter/ ipse septē virtutes/ ipsaq; se-
ptē dona spūs sancti/ peti videant'. Cir-
ca quē tractatū primo videndū venit de
efficacia modi petendi q̄ describit' in pro-
hemio dicte oratōnis dñicē. De distinctō-
ne z expositōne ipsaz petitiōnū pticula-
riter. De numero z sufficiētia earū. De or-
dine earū ad septē vicia capitalia.

De efficacia modi

petendi p̄tenti in probemio dicte orōis

Compendiū theologie

Pater noster. **A**um hec orō a sapiētissimo vtpote ab eo qui est ipsa sapiētia infinita. & veracissimo vtpote ab eo qui est fons & origo totius veritatis/cōdita sit. Patz q̄ nihil ei deesse poterit. siue quo ad petēdi modū. siue quo ad sufficientiā bonorum petēdoz. **M**odus autē petēdi efficacissim⁹ describit̄ in trib⁹ primis v̄bis petitiōnes p̄cedentib⁹. q̄bus ad misericordiā flectit̄ anim⁹ patris misericordiarū. ideoq̄ ea his septē petitiōib⁹ p̄misit quasi qd̄dam phemiū. in quo oñdit orantē in cōsequēter petēdis fore exaudiendū. **A**ū enī ad sufficientē agentē tria cōcurrere debent. scilicet q̄ sit sciens volēs & potēs. in hoc q̄ dicit̄ pat̄. oñdit eū scire & aduertere nostrā. i. filioz suoz indigētiā. iuxta illō **Matth. vi.** Scit enī pater vester qz his oībus indiget̄. **I**n hoc autē q̄ dicit̄ noster. ostendit eū subuenire volentē. suis enim omēs boni diligēt̄ subueniūt̄/aliōquin boni nō essent. **1. Cor. v.** Si q̄s autē suoz & maxime domesticoz curā nō habet/fidē negauit. & est infideli deterior. **I**n hoc etiā q̄ dicit̄. q̄ es in celis. ostēdit ipm potētem. **Qui v̄t habet̄ Macha. iij.** **D**e celo fortitudo est. **A**um igit̄ his verbis oñderim⁹ ipm scientē nostrā indigētiā & subuenire potētem. necessario flecremus ipm ad misericordiā. **A**it ergo p̄ noster. **E**t hic stat hoc nomē. pat̄. essentia liter siue p̄ essentia & nō p̄sonalit̄ siue p̄sona. **D**icit̄ enī isto modo de⁹ pater oīm. **Q**uod & adhuc pōt̄ tripliciter dici. scilicet cōiter. proprie. & magis pprie. **C**ōiter. p̄ creatōem & sic nō tm̄ p̄sona patris sed tota trinitas d̄r̄ pat̄ oīm. & nō tantū electoz. sed etiā p̄uersoz. **1. An. deutroñ. xxxij.** **P**opule stulte & insipiēs. nūquid nō ipse est pater tu⁹ qui possedit te. fecit te & creauit te. **P**roprie autē dicit̄ pater p̄ adoptōnem. & sic tm̄ dicit̄ pater bonoz. **1. An. ad Rhoma. viij.** **A**ccepistis sp̄m adoptōis filioz in quo clamatis abba p̄r. proprie siue autē dicit̄ pater p̄ generatōem & sic p̄sona patris tantū dicit̄ pat̄ v̄nigeniti filij sui. **D**uob⁹ primis modis dicit̄ pater noster tota trinitas. sed tertio modo nō dicitur pat̄ noster de⁹. sed tantū filij sui. **E**t q̄ patet q̄ hec orō nō dirigit̄ ad patris p̄sonā tantū. sed ad totā trinitatē. **S**equitur qui es in celis. **N**on excludit̄ tamē p̄ hoc

quin sit vbiq̄. **E**t q̄uis vbiq̄ sit essentia liter potēntialiter & p̄ntialiter. magis tm̄ in celis dicit̄ esse. qz vbi magis videt̄ relucere virtus sua & opatio/ ibi dicit̄ potēntialiter esse q̄ alibi. **S**icut anima licet vbiq̄ sit in corpore. tamen magis dicit̄ esse in corde fm̄ aliquos. vel in capite fm̄ alios. qz ibi nobiliores apparent opatiōes sue. **E**t hoc est quod dicit̄ **August. de sp̄u & anima.** **S**icut deus vbiq̄ totus est in toto mūdo et in oīm creatura sua/ sic tota anima in toto corpore suo tanq̄ in quodā mūdo suo ē & in oīm eius pte. **I**ntensius tamē in corde & cerebro. quē ad modū de⁹ est & dicitur precipue esse in celo. **I**n his autē septē petitiōib⁹/ omē bonū generi hūano necesse faciūt̄ petis. **E**t enim dicit̄ glosa **August.** **N**ihil homini deest qd̄ his septē petitiōibus nō cōtineat̄ siue ad presentē siue ad futurā p̄tineat vitam. **P**etis enī in eis accessus omīs boni. tam creati q̄ increati. **I**tem recessus omīs mali. tam scz p̄ntis/ p̄teriti/ q̄ futuri. vt patebit inferius.

De effectu prime

Prima ergo petitiō (petitiōis est vt cōfirmetur in nobis noticia siue cognitō veri dei. q̄ habet̄ p̄ fidē orthodoxā. **E**t h̄ est quod dicit̄. **N**omen tuū. i. noticia tua vel notamē tuū/ sanctificet. i. cōfirmet̄ in nobis. **S**anctū enī idem qd̄ firmū & sc̄ifica re idem qd̄ confirmare est. **S**c̄dm̄ papia enī dicit̄ sanctū a sancio sancis quod idē est qd̄ confirmare. **Q**uasi diceret firmet̄ in nobis p̄ fidē verā/ noticia tua. vt sicut tu semp in te firmus es. qz etern⁹ & incōmutabilis/ ita da qz te firmiter cognoscam⁹. **U**el nomē tuū scz paternitatis/ quo p̄ noster diceris. sanctificet. i. firmet̄ in nobis scilicet vt filij tui p̄ gratiā semp maneam⁹. **U**nde glosa. **O**ram⁹ ne a sanctificatōe nominis in aliquo discrepem⁹. ne patris nomen in filijs/ moribus & vita offendatur. **U**el nomē tuū quod in se venerabile & sanctū est. sanctificet id est sanctū in nobis ostēdat̄. sic qz sicut sanctū est in se ita nos sanctificet. **U**nde glosa. **N**omen patris petimus sanctificari in nobis. nō vt ipm sanctius sit. sed vt in nobis augmentum sue sanctificatōis operetur.

De effectu secūde

petitionis.

Secūda petitiō est qua petitur regnū seu gaudiū futurum. siue etiā speciale dei regimē quo ad p̄sentem statū cum ait. *Adueniat regnū tuū. scilz in nobis. id est ad nos veniat.* Unde August. *Per hoc desiderū nostrū excitam' vt regnū suū nobis veniat et in eo regnare mereamur.* Et sig' nāter dicit adueniat. i. ad nos vēiat. quia virtute meritoꝝ nostrōꝝ et cōdigno ad ipm puenire non possum'. sed oportet vt gratuito ad nos accedat. Unde ad roma. vi. *Gratia dei vita eterna.* Sile. *Bath. iij. penitentiā. agite appropinq̄bit enī regnū celoꝝ.* Vel sic. regnū tuū. i. ecclia tua adhuc in terris militans. De quo regno. *Luce. xvij. Ecce regnū dei intra vos est.* Adueniat. i. ad aliud regnū tuū veniat. s. ad eccliam triūphantē. Vel adueniat. id ē ad te veniat. scilz vt te videat p sp̄m sicut nūc videt p fidem. Vel regnū tuū. id est sp̄iale vel speciale regnū tuum / adueniat nobis. vt scz in nobis p speciale effectum regnare cognoscaris et percipiaris. Unde glosa. *Regnū dei semp presto est. sed petimus vt veniat. i. vt manifestet hominib' a quibus velut lux a cecis nō videtur.*

De effectū tertie

Tertia petitiō est (petitionis qua petim' vt cōformis fiat voluntas nostra / volūtati diuine. Et est hec. *fiat voluntas tua sic in celo et in terra.* Sicut supple fit in celo ab electis. Hoc est. da vt cōformes tibi fiamus in terris. sicut conformes tibi facti sunt sancti in celis. Vel fm alios. *Voluntas. i. volūtū tuū scz illud qd vis fieri circa nos / qd specialit' est iustificatio nostra.* Unde ad *Thessa. iij. Dec est enī voluntas dei sanctificatio nostra. Fiat id ē adimpleat. Non volūtas qdē in se q fieri vis. qz illa eterna est. nec in se alit' fieri potest. sed fiat p executōem et effectū adhibitōnem. fieriqz cognoscat.* Vel sic. fiat voluntas tua in terra. i. in homine q terra ē. *Uñ. Scī. ij. Formauit igit' dñs deus hoīez de limo terre. Et ecclia. xvij. Deus creauit hominē de terra.* Et itez. *Dñs homo terra et cinis. Quod proprie pōt intelligi in homie peccatore. Quertendo. sicut supple fit in celo id est in homie sancto iā cō-*

uerso et iustificato. quasi dicat. *Cōuertāt mali et faciāt que tibi placita sunt. scilz iusta et bona opa. sicut faciūt boni iā cōuersi.* Que tamē intelligēda sunt de volūt' q procedūt a volūtate bñplaciti que semp bona sunt. et nō de his que pcedūt de voluntate pmissionis que mala plex qz sūt. *Rec ei erit malū in ciuitate quod dñs nō fecerit.* Amos. iij. *Expōit etiā sic. fiat voluntas tua in terra. i. i ecclia. sicut supple fit in celo. i. in xp̄o qui celū dicit quia i eo deitas celata est.* Unde *Isa. xlv. Vere tu es deus absconditus.*

De effectū quarte

Quarta petitiō est (petitionis qua petit tempale subsidiū ad sustentatiōem vite. Et est hec. *Panem nostrū quotidianū da nobis hodie.* Quatē hec petitiō ptineat ad corpalem necessitatē specialit' testatur *Athysost. sup Bath. ita inq̄ns. Quia hominib' loq̄batur carne indutis et necessitati nature subiectis / docuit subsidium peti nature infirmitati.* Dicit igit' panē nostrū quotidianū. i. corpalem vel vsualē id est nobis quotidie necessariū. *Uñ. Sa. thei. vi. loco quotidianū habet super substantialē.* Ante enī peccatū / fuit panis. i. cibus homi substantialis. sed post peccatū. factus est sibi supsubstantialis. i. necessarius ad hoc vt sustentet in vigore. *Uñ. nec p diem naturalē / sine languore viriū potest homo eo carere.* Et ideo subdit da nobis hodie. *Et ponit hic panis p omī genere sustentamēti corpis. vnde panis dicit a pan qd est totū fm.* *Isidoꝝ. Et ponit etiā de pane spirituali. scilz de corpore christi seu de eucharistia. sic scilz panem nostrū. christū scilz. vel eucharistiā q verissim' panis est / et efficacissim' anime cibus.* *Joh. vi. Ego sum panis viu' q de celo descendi. quotidianū. i. quotidie necessariū. Da nobis hodie.* *Sz nūquid fm hoc debet qlibet de ecclia quotidie cōmunicare. Dic q tripliciter cōtingit cōicare scilz corpaliiter seu sacramentaliter tātum. et isto modo cōicant mali quādo in peccato mortali sumūt corp' christi. Itē spiritualiter tantū scilz credendo sacramentum. Tredere enī / est spiritualit' manducare fm illud August. Tredere et manducasti. Et isto modo cōmunicant quotidie*

Compendiū theologie

omnes boni Item corporaliter seu sacraliter et spūaliter. et isto modo comunicant quotidie boni sacerdotes q̄ celebrāt. et alij boni de ecclesia dñi cōmunicāt. Qd̄ quilibet christian⁹ debite etatis tenet facere ad minus semel in anno scz in pascha. Sed cū cōpleta refectiōe corporali vel spūali habeam⁹ quod in ista petitiōe petim⁹. vt quid post prandiū istā orōnē iteramus? Ad quod dicit q̄ sensus hui⁹ petitiōis duplex est. scz vt panis detur et vt in comedētis nutrimentū. non autē in detrimentū cōuertat. Et ratōne primi habet locū hec oratio añ susceptiōem cibi. Rōne vero secundi habet locū post susceptiōem.

De effectu quinte

petitiōis oratiōis predictae.

A quatuor igitur precedētib⁹ petitiōnib⁹ peti⁹ accessus omnis boni In tribus vero sequētib⁹ / ponit⁹ amotio omnis mali. In hac igitur quinta petitiōe petim⁹ absolui a malo preterito. Et est hec Dimitte nobis debita nostra. i. peccata que nos / pene debitores constituāt. Sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Quasi dicat. Sicut te velis habere ad nos in debita nostra dimittēdo. sicut nos habem⁹ nos erga debitores nostros q̄b⁹ debita dimittimus. Et intelligas q̄ hec oratio pferatur in persona totius ecclie que in bonis stat. qui peccātib⁹ in se debita dimittūt. Alioquin si in psona sua intentiōem imputando diceret peccator in se peccantibus nō dimittēs. mentiret. sibi met impcans malū fm̄ quod dicit August. Si nō dimittis mētris. et ei mentiris quem nō fallis. Sed fm̄ aliq̄s istud in pctōre videtur posse saluari orādo iuxta priorē modū. p hoc q̄ ly nos. et ly nobis / supponāt p diuersis. Et hic sit sensus Dimitte nobis infirmis debita nostra. sicut et nos boni et pfecti dimittim⁹ debitoribus nostris. Sed istā expositiōnē vt nimis extortā credo derelinquendā. Expone sic igitur. Dimitte nobis debita nostra id est peccata que nos cōstituūt debitores. Vel debita nostra. i. penas nobis pro pdictis peccatis nostris debitas. cōmutando saltem eternas quas peccādo meruim⁹ / in temporales. sicut et nos dimittim⁹ id est iuste dimittere debem⁹ / debitoribus nostris. vt saltem eos nolimus vel hic vel in futuro ob

ligari. cum aliqd̄ scilicet fecerint quare ob ligare desierint. vtpote cū satisfecerint si possint. vel saltem cū petierint veniam / si nō possint. Unde hic nota q̄ dupliciter cōtingit alicui dimittere. Vno modo dimittēdo rancorē. sic. s. q̄ nec malū inimici velis pcurari. nec eius bonū minui. bñ tamen velis illud qd̄ in re deliquit aliqua ten⁹ satisfieri. Et ad hoc tenent omnes indifferēter. quia hoc om̄ino pceptū est saltem sub intellectu. Alio modo dimittere contingit. nō solum dimittēdo rancorē sed om̄ino sine satisfactiōe iniuriarū / sine q̄ restitutiōe rerum. nec nō sine interuētū p̄cum omnia dimittere ac et puro corde diligere. et ad hoc tenēt tantū pfecti. quia isto modo solum cōsiliū est.

De effectu serte

Sexta petitiō est re (petitiōis) spectu amotiois mali futuri. in quod / varijs t̄pibus / ex carnis mundi et demonis tentatōib⁹ / incidere formidam⁹. Et ē hec. Et ne nos inducas in tentatōem. Quod intelligep̄missiue. id est nō induci sinas in tentatōnem. hoc est ne pmittas nos succūbere tērationi. Aliud est enī in tentatōem duci. et aliud induci. In tentatōem enī ducitur qui a tentatiōe pulsatur. sed nō deijcitur. In tentatōem vero inducitur / qui a tentatione pulsatur eo q̄ a gratia nō supportatur sed sibi relinq̄tur. a tentatōe frangitur et absorbetur. Quia ergo nō est malū a tentatōne probatiōis vel etiā suggestiōis duci. q̄nimo est occasio exercende virtutis. qz beatus vir qui suffert tentatiōem Jaco. primo. Non petimus hic vt nō ducamur in tentatōem. sed ne inducamur id est ne interius inducamur et succūbamur. Unde glosa. Nō precamur nō tentari. sed nec etiā modicū a tentatōnibus vinci. Tentatiō enī necessaria est ad coronā. Et cū duplex sit tentatiō scilicet probatiōis et suggestiōis. nō dicitur deus proprie inducere in tentatiōes suggestiōis. quia vt dicitur Jacob. p̄mo. Ipse enī deus neminē tentat. Sed ideo (vt dicit Augustinus) dicitur aliquē inducere in tentatiōes. nō qz ipse inducit. sed qz aliquādo induci pmittit. vel saltem quod inducat non impedit.

De effectu septi

me petitionis:

Sextima et ultima petitio est respectu amotionis mali presentis siue instantis. Unde glosa ordinaria sup isto passu dicitur: **S**ed libera nos a malo. In illam que nondum est supple tentatione; ne nos sinas induci quod intellige petitione precedenti petitum est. et ab ea in qua inducti sumus libera nos. Et hoc est quod dicitur libera nos a malo. tam scilicet visibili quam invisibili. et tam peccati quam culpe. Unde simpliciter dicitur a malo nihil determinando. dans hoc de omni malo intelligi posse et debere. Unde sic intelligendo petit amotionem omnis mali instantis. Est autem quadruplex malum. Unum originale. aliud actuale. quod est duplex. Nam aliud est mortale. aliud veniale. Quartum malum est pena peccati consequens. Primum autem malum est in actum. duo sequentia sunt malum additum. Quartum est malum inflictum. Et ab omnibus his petimus liberari. Dum in persona ecclesie orantes et loquendo dicimus. Sed libera nos a malo. etc.

De numero et sufficientia predictarum petitionum.

Numerus vero et sufficientia predictarum petitionum sic accipitur. Omne quod rationabiliter peti potest. aut est collatio boni. aut amotio mali. Si est collatio boni. aut boni creati scilicet dei. aut boni creati. Si est collatio boni increati. hoc potest esse dupliciter. Vel scilicet per eam fidem confirmet eius notitia in nostro aspectu. et hoc petitur ibi. Sanctificet nomen tuum. Vel ut sua voluntas confirmet in nostro affectu et hoc petitur ibi. fiat voluntas tua etc. Si vero petatur collatio boni creati. hoc iterum potest esse dupliciter. Vel scilicet ut conferat bonum eternum aut ut est regnum celorum. Et hoc petitur ibi. Adveniat regnum tuum. Vel ut conferat bonum temporale ad sustentationem. Et hoc petitur ibi. Panem nostrum quotidianum. Si autem fiat petitio per amotionem mali. hoc potest esse tripliciter. Vel scilicet ut amoveat malum preteritum siue in preterito commissum. Et hoc petitur ibi. Et dimitte nobis debita nostra. Vel petitur ut amoveat malum futurum. Et hoc petitur ibi. Et ne nos inducas in tentationem. Vel petitur ut amoveat malum presentis et hoc petitur ibi. Sed libera

nos a malo.

De ordine ipsarum

petitionum ad septem vicia capitalia.

Nunc videndum venit qualiter in his septem petitionibus cohiberi petuntur septem capitalia vicia. In prima igitur petitione cohibetur superbia. Superbi enim non sanctificant nomen dei. sed nomen suum proprium. sicut quod dicitur psalms. Vocaverunt nomina sua in terris suis. In secunda petitione eliditur invidia que est dolor alieni boni. Unde non desiderat ut proximo adveniat bonum sed potius malum. et contrario in ista petitione petitur commune omnium bonum. In tertia petitione refecatur ira. que voluntate dei non sequitur sed proprium imperium. et contrario in ista petitione petitur voluntate dei fieri. Vel aliter sicut aliquos dicitur potest quod in secunda petitione eliditur ira que bonum homini non patitur evenire. Ibi enim advenire petitur. Et tunc in tertia refecatur invidia. que specialiter sanctam dei persequitur voluntatem. ut dicit Hieronymus. Quis contrarium in dicta petitione orat. Et sicut istum sicut modum ponendi. ordinantur petitiones ad vicia in secunda tabula per aliquos circa hec confecta. In quarta autem petitione expellitur acedia. Ibi enim petitur robur tam spirituale quam corporale quod confertur in pane corporali et spiritu ali. quod quidem evacuat acediam que est ignavia et tedium vite. In quinta petitione eliditur avaricia que est imoderatus amor congregandi et retinendi temporalia. Unde et debita semper erigit nec dimittit. Quis contrarium ibi petitur et offert. In sexta petitione extirpatur gula. ex qua ortum habuit primaria hominis tentatio. cum ibi petatur amotio tentationis future. In ultima petitione refecatur luxuria que specialiter semper habet secum malum tam corporis quod ipsa debilitat. quod qui fornicatur in corpore suo peccat. quod etiam spiritus cuius vires enervat. Unde ibi petitur amotio omnis mali presentis

Explicit quintus tractatus huius libelli qui est de explanatione septem petitionum in oratione dominica contrariorum.